

Vyznání genderu naživo

Singularis

Nebinární osoby jsou většinou lidé, jimž je převládající společenské pojetí mužství i ženství natolik cizí, že se ani s jedním z nich neztotožnili a buď se jednomu z nich jen pasivně přizpůsobují, nebo obojí vyloženě odmítají. Donedávna se o takových mnoho nevědělo, takže nemělo příliš smysl o tom uvažovat systematicky. Zdá se však, že nastává čas o genderu uvažovat hlouběji než dříve a zpřístupnit rozumu a moudrosti další oblast lidského chování, již dosud okupovala jen víra a tradice. Začínám s tím tedy touto úvahou, v níž bych se chtěla zamyslet nad třetí fází vyznání genderu, tedy nad jeho vyznáním naživo v přátelském kolektivu.

Zdá se, že ženy a muži mají v současné společnosti tu nespravedlivou výhodu, že lidé jsou už od dětství vycvičeni, aby jejich genderovou roli rozpoznávali podle projevů tělesného pohlaví, a tito lidé pak vyvíjejí při své lenosti až neuvěřitelné úsilí k tomu, aby ji určili už na první pokus správně. Tím pádem se nepohodlí přesouvá z fyzických osob, které by jinak musely svůj gender vědomě vyznat každému, se kterým se potkají, na lidi okolo, jež se mají snažit ho uhádnout. Při tomto přístupu není divu, že si společnost vyvinula genderovou segregaci v jazyce a v oděvech, aby lidem toto hádání maximálně usnadnila, protože trefit se ze dvou možností do té správné může být bez nadání Sherlocka Holmesa zatraceně těžké.

Mužům a ženám tedy k vyjevení svého genderu stačí nakupovat si oblečení v tom správném oddělení nákupního domu a říkat rodové koncovky, jaké se v dětství naučili. Myslet na to nepotřebují ani chvilku a je jim to samozřejmé. Transženy a transmuži to mají sice po část mládí složitější, ale tělesný pohlavní přerod, takzvaná tranzice, jim umožní tento systém využívat téměř stejně pohodlně jako lidem, jež se ztotožnili s genderem přisuzovaným jejich vrozenému pohlaví.

Jenže nebinární osoby to mají složitější. Nejen že dosud není žádného jazyka ani šatů, jež by je spolehlivě identifikovaly, ale ani ten pohlavní přerod jim příliš nepomůže, protože ani androgynitu není zvykem za znak nebinárství považovat. Kdyby bylo, dělalo by to problémy mužům a ženám přirozeně androgynním, jež by pak zažívali dysforii a usilovali o lékařské zdůraznění svých pohlavních znaků, aby byl jejich gender rozpoznáván správně.

Pro nebinární osoby se tedy v současné situaci stává nutností volit mezi proplouváním (tj. povrchním přijetím genderu „uhádnutého“ okolím) a slovním vyznáním genderu. V této úvaze se budu věnovat té druhé možnosti. A podobně jako když vyznáte někomu lásku nebo když vyznáte svoje náboženské přesvědčení, i vyznání genderu lze provést různými způsoby.

Když nejsou vaše posluchačice „navrdlyje“, může vám stačit vyznání opatrné, nepřímé, kdy druhý jen vytuší, že máte s genderem nějaký problém a že se mají genderovým otázkám v souvislosti s vámi vyhýbat. Takový druh vyznání může být pohodlný a bezpečný, jenže je také nepřilíš účinný. Pro ostatní totiž po něm skončíte tajuplnou a nepochopenou, protože to, že máte s genderem „nějaký“ problém, nejen nemusí znamenat, že se ztotožňujete s nebinárstvím, ale hlavně vás to dostává do podřízeného postavení jakeusi postiženeu, která je odkázána na slitování ostatních. A to není postavení, jaké by nebinární osoby ve společnosti měly mít. Navíc vás pak ostatní mohou považovat za přecitlivěleu, a upřít vám kvůli tomu spoustu příležitostí, o které byste stálu.

Opačný extrémní přístup lze metaforicky charakterizovat jako „omlácení o hlavu“. Prostě druhým vynadáte, že vaše nebinárství nepoznate, a povýšeně je poučíte, jak s vámi mají správně jednat. To není tak neospravedlnitelné, jak se to může zdát. Když cisgender muže oslovíte ženským rodem, dost pravděpodobně vám svůj gender vyzná právě tímto způsobem, protože se to od osob jeho genderu prakticky i očekává. Jenže mezi postavením mužů a ryze nebinárních osob zatím rovnost prostě nepanuje, takže v současné společnosti vám tento způsob nebude fungovat vůbec a spíš lidi odstraší. Mohl by sice teoreticky fungovat v situaci, kde mají nebinární osoby ve skupině jednoznačnou převahu a drží při sobě, jenže nebinární osoby nemívají převahu ani tam, kde jsou v převaze početně, protože velká část z nich má sklony k submisivitě, a už vůbec nedrží při sobě, protože se jedná o extrémně různorodou skupinu. Pravděpodobnost, že dvě osoby se budou podporovat jen proto, že jsou obě nebinární, je ještě menší, než že se bude podporovat žena a muž jen proto, že jsou oba homosexuální.

Umírněnější a možná dokonce zajímavá možnost je spojit genderové vyznání s osvětou: Přinést spolužákům či kolegákům nějaké letáčky o genderu a nebinárství, vysvětlit jim to a při té příležitosti jim více či méně opatrně sdělit, že se s tím ztotožňujete a že byste ráde, aby se k vám tak chovale. Taková možnost zní nadějně, jenže při ní narazíte na několik překážek: Ty letáčky si asi budete muset vytisknout samu, protože přinejmenším v češtině o žádných takových nevíme. Další problém je, že lidé jsou rádi tolerantní, když je to nic nestojí, ale neradi mění svoje zvyky. Takže se vám může stát, že vám navenek nebinárství schválí, ale pak se k vám budou pořád chovat jako k ženě, resp. k muži, protože naučit se zcela nové způsoby chování je těžké, a kdo není dítě, má na výběr a učit se je nejspíš nebude.

S méně extrémním způsobem vyznání je spojeno i riziko, že posluchačice pochopí nebinárství spíš takovým způsobem, jakým chápou třeba vegetariánství, ne takovým, jakým chápou ženství a mužství. Tedy že je pochopí spíš jako vědomé rozhodnutí o vstupu do určité subkultury než jako zásadní rys na pozadí celé vaší osobnosti. Příčinou těchto problémů s pochopením je naučený dvojgenderismus — lidem, naučivším se uvažovat o genderu jako o dvou protikladných skupinách, třetí plnohodnotná

možnost k jejich znalostem nezapadá, a tak se dost pravděpodobně uchýlí k řešení snadnému, byť nesprávnému, tedy k převedení takové varianty na něco jiného, co by jim do jejich představy o lidech zapadalo víc.

A v případě nebinárních osob je taková alternativní představa představovat si je jako „muže a ženy, u nichž na tom, že jsou muži a ženy, nezáleží“. To je oproti patriarchátu sice rozhodně pokrok, ale takové přesvědčení je stále problematické pro mezilidské vztahy, protože nevystihuje skutečnost, že u nebinárních osob se ženství s mužstvím nezřídka mísí způsoby, jaké u žen a mužů nenastávají. Také může být problematické z hlediska slovního uznání odborné či jiné způsobilosti, protože mají-li děti v naší kultuře problém si pod slovy „vědec“ či „striptér“ představit ženu, budou mít pravděpodobně ještě větší problém si pod nimi představit ryze nebinární osobu. Na druhou stranu ale ani přesvědčení o „mužích a ženách, u nichž na tom nezáleží,“ není ve skutečnosti úplně špatně, protože většina nebinárních osob skutečně tíhne k mužství víc než k ženství nebo naopak. Jen malá část je jich „kompletně neutrálních“ (v angličtině takovými spadají od označení „agender“) nebo „měnících se ze stoprocentně ženské identity na stoprocentně mužskou a zpět“ (což by spadalo pod anglické označení „gender fluid“). Proto si myslím, že pro většinu nebinárních ani ryze nebinárních osob není nahlížení typu „60% žena, 40% muž“ špatně, pokud se jedno z toho nevynechá. Špatně ale je, když jim pak ostatní neposkytují rovné příležitosti k uplatnění a ke vztahům a nespravedlivě zvýhodňují stoprocentní muže a stoprocentní ženy.

Častou (a atraktivní) možností vyznání genderu je vyznání postupné: V takovém případě začnete okatě jevit zájem o LGBT tematiku, vptávájíc se ostatních, jaký na to mají názor a zda o to mají zájem. Takový postup se mi líbí, protože vám poskytne informace o ostatních, na jejichž základě můžete předvídat, jak vaše vyznání přijmou, ale současně i proto, že druhýje vám pravděpodobně budou naslouchat ochotněji, když jste nejprve naslouchalu vy jim. V každém případě se mi tento způsob vyznání jeví pro obě strany příjemnějším.

Někdy nastává vyznání genderu takzvaně „posmrtné“, tedy např. necháte v klubu vzkaz, že jste nebinární osoba, a přestanete tam chodit, protože se vážně bojíte, jak na to zareagují. Myslím, že taková strategie může mít smysl jedině tehdy, když už se v klubu jiná osoba jako nebinární vyznala a vy jí tím chcete vyjádřit podporu. Ve všech ostatních případech je lepší se takovému druhu vyznání vyhnout, protože když se už s danými osobami nebudete vídat a ony o to nestojí, myslím, že nemá smysl jim svůj gender vyznávat.

Jednou z věcí, které lze na vyznání genderu snadno zkazit, je nestanovit mu hranice. Nebinární gender je totiž pro většinu společnosti stále nezvyklý, netypický, a možná dokonce cizorodý a nenormální, takže i když přátelsky nakloněná skupina přijme tuto informaci bez problémů, začne-li se šířit dál, může se dostat ke kazisvětům, kterýje ji přetvoří v drby a pomluvy. Jenže držet sdělení o genderu „v tajnosti“ také není řešení a je to pro nebinární osoby jasná nevýhoda. Snad to bude v budoucnu jednodušší.

Kromě nepochopení a dezinterpretace můžete narazit také na to, že vám ostatní vaše genderové vyznání jednoduše nebudou věřit. To je určitě otázka k zamyšlení, protože podobně jako je snadné předstírat víru v nějaké náboženství, je snadné předstírat i ztotožnění se s nebinárním genderem. S tím navíc nemohou být spojena žádná genderová očekávání, takže člověk může být správnou nebinární osobou, i když se chová stoprocentně mužsky, stačí jen když se třeba s některými rysy svého chování neztotožňuje. Jak pak mají ostatní takovou osobu brát jako nebinární, když se od muže navenek vlastně ničím neliší? A neškodí si taková osoba vyznáním v situaci, kdy je nebinární gender stále nezvyklý a nezrovnoprávněný? A nejsou pak matoucí muži, kteří vypadají androgynně a chovají se femininně, ale nebinárními osobami nejsou, protože se s mužstvím stále ztotožňují?

Teoreticky by předstírané nebinárství neměl být problém, protože nebinárství není postižení, při kterém by osoba od svého okolí vyžadovala zvýšenou péči či zvláštní ohledy. Je to genderová role jako mužství či ženství. Xdo nemá problém mluvit o ženách v rodě ženském a o mužích v rodě mužském životném, nemělu by mít problém mluvit třetím způsobem o nebinárních osobách a třetím způsobem se k nim chovat.

Jenže praxe teorii neodpovídá ani trochu a v nejbližší budoucnosti nejspíš ani nebude. Bez stereotypů nelze žít a musíte ostatní nechat, aby si o vás nějaké představy udělale, a je ve vašem zájmu jim napomoci, aby co nejvíc odpovídaly tomu, jakou chcete, aby vás viděle.

Na závěr ještě dodám, že zatímco většina z výše zmíněného platila již desítky let a ještě přinejmenším nějaké roky to platit bude, během desetiletí mezi roky 2010 a 2020 nastala změna v tom, že zatímco dříve byl virtuální „online“ život od toho fyzického poměrně oddělený, dnes to, zejména zásluhou sociálních sítí, již neplatí, takže zatímco dříve bylo vyznání genderu naživo velkým a těžkým překvapením, v dnešní době již obvykle bývá založeno na předchozím vyznání online. Netuším ale, do jaké míry se tím dopady vyznání genderu změní.

Po vyznání se naživo v přátelském kolektivu je již na radě vyznání se v rodině, škole a zaměstnání, ale to už je zase jiné (a mnohem složitější) téma.